

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Sąd Apelacyjny w Szczecinie
Prokuratura Apelacyjna w Szczecinie
Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie

ACTA IURIS STETINENSIS 8

ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO NR 835

Szczecin 2014

Komitet Redakcyjny

dr hab. Zbigniew Kuniewicz prof. US – Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Ryszard Iwankiewicz – Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Grzegorz Jankowski – Prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie
Józef Skoczeń – Prokurator Apelacyjny

Maciej Żelazowski – Sędzia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Arkadiusz Windak – Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, Przewodniczący II Wydziału
Tadeusz Kulikowski – Zastępca Prokuratora Apelacyjnego
dr hab. Marek Andrzejewski prof. US – Redaktor naukowy
Szymon Słotwiński – Sekretarz redakcji

Rada Naukowa

prof. dr hab. Roman Hauser – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | prof. dr hab. Andrzej Jakubecki – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Andrzej Marciniak – Uniwersytet Łódzki | prof. dr hab. Mirosław Nazar – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski – Uniwersytet Szczeciński | dr hab. Adam Olejniczak prof. UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | dr hab. Lech Paprzycki – Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie | prof. dr hab. Władysław Rozwadowski – Uniwersytet Szczeciński | prof. dr hab. Tadeusz Smoczyński – Uniwersytet Szczeciński, Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Roman Wieruszewski – Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Bronisław Ziemanin – Uniwersytet Szczeciński | Rosario Sapienza, Full Professor of International and European Law – The University of Catania School of Law | Ashok R. Patil, Prof. dr L.L.M., Ph.D. – National Law School of India University, Bangalore, Karnataka State (India) | Fursa Svetlana Yaroslavovna, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Svitlana Yaroslavivna Fursa, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Henry Zhuhao Wang, Assistant Professor – China University of Political Science and Law | Prof. habil. dr. Vytautas Nekrosius – Uniwersytet Wileński | Dr John Sorabji – University College, London | José García-Añón, Ph.D. in Law, Full Professor, School of Law – University of València (Spain) | Terekhova Lydia, Professor, Doctor of Law, Omsk state University, Faculty of Law | Masahiko Omura, Doctor of Law, Professor at Chuo University Law School (Tokyo, Japan) | Elena Kudryavtseva, Professor, Law Faculty of Moscow State University | Alexandre Freitas Câmara, Professor Emeritus and Head of Civil Procedure Department at Rio de Janeiro Judicial School | Jayesh Rathod, Associate Professor of Law – American University Washington College of Law | Rett R. Ludwikowski, Ph.D., Professor of Law, Columbus School of Law – The Catholic University of America | Lilia Abramchik, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor – Yanka Kupala State University of Grodno (Belarus) | Prof. dr. Frieder Dunkel, Universität Greifswald | Prof. Emilio Castorina, University of Catania

Lista recenzentów znajduje się na stronie internetowej zeszytu naukowego | <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Redaktor naukowy | dr hab. Marek Andrzejewski prof. US

Redaktor tematyczny | Szymon Słotwiński

Redaktor językowy | Joanna Dżaman

Korektor | Joanna Grzybowska

Skład komputerowy | Iwona Mazurkiewicz

**Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu
Sądu Apelacyjnego, Prokuratury Apelacyjnej, Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego**

Wersja papierowa jest wersją pierwotną
Pełna wersja publikacji <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne online w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, <http://cejsh.icm.edu.pl>

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2014

ISSN 1640-6818 | ISSN 2083-4373

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Wydanie I. Ark. wyd. 10,0. Ark. druk 13,3. Format B5. Nakład 196 egz.

SPIS TREŚCI

ORZECZNICTWO SĄDÓW SZCZECIŃSKICH

Orzeczenie nr 2. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 sierpnia 2013 r., sygn. akt I ACa 358/13	7
--	---

PRAWO ADMINISTRACYJNE

Anna Barczak, Ewa Kowalewska – Opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.....	27
Monika Szewczyk – Podmiotowość. Samodzielność. Aktywność. Status prawny podmiotów agencyjnych w świetle rozważań teoretyczno-prawnych	47
Andrzej Gola – Dylematy związane z wyróżnianiem prawa kolejowego jako kompleksowej gałęzi prawa	65
Małgorzata W. Greßler – Uwagi o wolności podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej w prawie Republiki Białorusi	79
Marzena Aftyka – Glosa do Wyroku Sądu w sprawie <i>Deutsche Bahn v. Komisja</i> z dnia 6 września 2013 r. (sprawy połączone T-289/11, T-290/11 i T-521/11).....	105

PRAWO CYWILNE MATERIALNE I PROCESOWE

Michał Wojdała – Pomoc prawna z urzędu w procesie cywilnym. Przesłanki wyznaczenia pełnomocnika procesowego. Komentarz do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 grudnia 2013 roku, III AUz 485/13	121
---	-----

Monika Futrzyńska-Mielcarzewicz, Szymon Slotwiński – Węzłowe zagadnienia zarządu majątkiem wspólnym. Analiza dogmatyczno-prawna. Część II – zagadnienia szczegółowe	133
--	-----

PRAWO KARNE MATERIALNE I PROCESOWE

Michał Peno – O odpowiedzialności karnej w świetle koncepcji komunikacyjnej kary. Uwagi krytyczne.....	155
Remigiusz Rabięga – Związek przyczynowy jako podstawowy warunek pozwalający na przypisanie odpowiedzialności sprawcy przestępstwa skutkowego. Próba uporządkowania pojęć.....	175
Paweł Brzozowski – Podstawa prawna odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania karnego w sytuacji wystąpienia pozaustawowego kontratywu.....	197

Paweł Brzozowski

Uniwersytet Szczeciński

**PODSTAWA PRAWNA ODMOWY WSZCZĘCIA (UMORZENIA)
POSTĘPOWANIA KARNEGO W SYTUACJI
WYSTĄPIENIA POZAUSTAWOWEGO KONTRATYPU**

Streszczenie

Pozaustawowe kontratypy są konstrukcją teoretyczną coraz częściej krytykowaną w nauce prawa. Jednym z problemów, jakie ze sobą niosą, jest praktyczna kwestia ustalenia podstawy prawnej odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania karnego. Autor artykułu proponuje algorytm postępowania w sytuacji, gdy w stanie faktycznym pojawi się okoliczność kwalifikowana jako pozaustawowy kontratyp. Po pierwsze, należy upewnić się, czy dana okoliczność jest rzeczywiście kontratypem, a nie jakąś inną okolicznością wyłączającą odpowiedzialność karną. Po drugie, jeśli w wyniku takiej weryfikacji dana okoliczność okaże się kontratypem pozaustawowym, to należy zalecać stosowanie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.

Słowa kluczowe: pozaustawowe kontratypy, odmowa wszczęcia postępowania karnego, umorzenie postępowania karnego, art. 17 § 1 k.p.k.

Przez pojęcie „kontratyp” w doktrynie prawa rozumie się takie okoliczności, które, mimo że czyn wyczerpuje ustawowe znamiona czynu zabronionego

przez ustawę pod groźbą kary, powodują, że czyn taki nie jest bezprawny¹. Pozaustawowymi kontratypami są natomiast takie kontratypy, których znamiona nie zostały w żadnej ustawie w całości (wyczerpująco) określone². Do grona takich okoliczności, różni przedstawiciele doktryny, zaliczają między innymi: ryzyko sportowe, zabiegi lecznicze, zgodę pokrzywdzonego, zwyczaj czy działanie we własnej obronie w procesie karnym. Katalog taki nie jest jednak zamknięty, co więcej – nie można go nawet uznać za jednolity. Pozaustawowe kontratypy niosą ze sobą pewne problemy o charakterze praktycznym, trudno jest bowiem wskazać prawidłową podstawę prawną odmowy wszczęcia (bądź umorzenia) postępowania przygotowawczego. W dalszej perspektywie zagadnienie to ma bezpośrednie przełożenie na problematykę prawidłowego sformułowania sentencji wyroku, w której sąd może uniewinnić bądź umorzyć postępowanie względem oskarżonego. W niniejszym tekście przedstawiona zostanie kolejność czynności podmiotu stosującego prawo w sytuacji, gdy w danym stanie faktycznym wystąpi okoliczność o cechach pozaustawowego kontratypu.

Ustalenie prawidłowego charakteru prawnego przesłanki wyłączającej odpowiedzialność karną

W danym stanie faktycznym mogą wystąpić okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną określonego sprawcy czynu, takie jak na przykład brak znamion czynu zabronionego, brak bezprawności, znikoma społeczna szkodliwość czynu czy brak winy. Drugą z wymienionych okoliczności określa się mianem kontratypu. Jego znamiona mogą być określone w ustawie (na przykład w art. 25 k.k.) bądź mogą być opisane przez doktrynę i orzecznictwo. W tym ostatnim przypadku mówimy o pozaustawowym kontratypie. Katalog pozaustawowych okoliczności wyłączających odpowiedzialność karną nie jest jednak jednolity. Może się bowiem okazać, że dana okoliczność – określana przez część doktryny mianem „pozaustawowego kontratypu” – niekoniecznie musi być tak kwalifikowana przez wszystkich przedstawicieli nauki prawa karnego, uważających ją za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu (brakiem znamion czynu zabronionego), wyłączeniem społecznej szkodliwości czy wyłączeniem winy:

¹ Zob. W. Wolter, *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973, s. 163.

² Zob. J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009, s. 253.

- Ryzyko sportowe: jest uważane przez A. Szwarca³, P. Kardasa⁴, I. Stachurę⁵, R. Kubiaka⁶ za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu; przez A. Marka⁷ jest uważane za pozaustawowy kontrakt; przez A. Gubińskiego⁸, W. Woltera⁹ jest uważane za ryzyko dnia codziennego.
- Zabiegi lecznicze: są uważane przez A. Zolla¹⁰, A. Liszewską¹¹ za okoliczności skutkujące pierwotną legalnością czynu; przez J. Warylewskiego¹² są uważane za pozaustawowe kontrakty.
- Karcenie wychowawcze: jest uważane przez I. Stachurę¹³ za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu; przez J. Warylewskiego¹⁴, L. Gardockiego¹⁵, W. Woltera¹⁶, A. Gubińskiego¹⁷, Ł. Pohla¹⁸ jest uważane za pozaustawowy kontrakt; przez M. Kopeć¹⁹ jest uważane za

³ Zob. A. Szwarc, *Wyłączenie odpowiedzialności karnej za wypadki sportowe*, w: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Materiały IV Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. Jarosław Majewski, Toruń 2008, s. 67.

⁴ Zob. P. Kardas, *Dozwolone ryzyko sportowe – pozaustawowy kontrakt czy element precyzujący płaszczyznę bezprawności?*, „Przegląd Sądowy” 2009, z. 1, s. 20.

⁵ Zob. I. Stachura, *Karcenie wychowawcze i ryzyko sportowe. Próba analizy statusu normatywnego wybranych kontraktów pozaustawowych*, „Czasopismo Prawa Karnego” 2007, nr 2, s. 142.

⁶ Zob. R. Kubiak, *Legalność pierwotna ryzyka sportowego*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 12, s. 26

⁷ Zob. A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 175.

⁸ Zob. A. Gubiński, *Ryzyko sportowe*, „Nowe Prawo” 1959, nr 10, s. 1181.

⁹ Zob. W. Wolter, *Nauka o przestępstwie...*, s. 195.

¹⁰ Zob. A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. A. Zoll, Warszawa 2007, t. 1, s. 397.

¹¹ Zob. A. Liszewska, *Odpowiedzialność karna za błąd w sztuce lekarskiej*, Kraków 1998, s. 83.

¹² Zob. J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 285.

¹³ Zob. I. Stachura, *Karcenie wychowawcze...*, s. 127.

¹⁴ Zob. J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 291.

¹⁵ Zob. L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2008, s. 130.

¹⁶ Zob. W. Wolter, *Nauka o przestępstwie...*, s. 201.

¹⁷ Zob. A. Gubiński, *Wyłączenie bezprawności czynu (O okolicznościach uchylających społeczną szkodliwość czynu)*, Warszawa 1961, s. 66.

¹⁸ Zob. Ł. Pohl, *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2012, s. 279.

¹⁹ Zob. M. Kopeć, *Zwyczaj jako podstawa wyłączenia bezprawności karcenia małoletnich*, w: *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Ciepły, Warszawa 2011, s. 106.

- pozaustawowy kontratyp oparty na zwyczaju; przez F. Ciepłego²⁰, zależnie od sytuacji, jest uważane za czynnik wpływający na społeczną szkodliwość czynu, bądź wyłączenie winy.
- Zwyczaj (na przykład zwyczajowe dowody wdzięczności, zdarzenia cykliczne) jest uważany przez J. Majewskiego²¹, Ł. Pohla²² za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu; przez M. Cieślaka²³, J. Warylewskiego²⁴ jest uważany za pozaustawowy kontratyp.
 - Zgoda dysponenta dobrem: jest uważana przez A. Zolla²⁵ za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu; przez W. Woltera²⁶ jest uważana za pozaustawowy kontratyp; przez A. Spotowskiego²⁷, Ł. Pohla²⁸, M. Mozgawę²⁹, T. Bojarskiego³⁰, zależnie od sytuacji, jest uważana za okoliczność skutkującą pierwotną legalnością czynu, bądź jako pozaustawowy kontratyp.

²⁰ Zob. F. Ciepły, *Problem legalności kryminalnej karcenia cielesnego małoletnich z perspektywy zasad wykładni historycznoprawnej*, w: *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Ciepły, Warszawa 2011, s. 94–95.

²¹ Zob. J. Majewski, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. A. Zoll, Warszawa 2007, s. 1184.

²² Zob. Ł. Pohl, *Prawo karne...*, s. 285.

²³ Zob. M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 69–70.

²⁴ Zob. J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 308.

²⁵ Zob. A. Zoll, „Pozaustawowe” okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną w świetle konstytucyjnej zasady podziału władzy, w: *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005, s. 434.

²⁶ Zob. W. Wolter, *O kontratypach i braku społecznej szkodliwości czynu*, „Państwo i Prawo” 1963, z. 10, s. 507.

²⁷ Zob. A. Spotowski, *Zezwolenie uprawnionego i zgoda pokrzywdzonego a odpowiedzialność karna*, „Państwo i Prawo” 1972, nr 2, s. 82.

²⁸ Zob. Ł. Pohl, *Prawo karne...*, s. 283.

²⁹ Zob. M. Mozgawa, *Prawo karne materialne – część ogólna*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009, s. 251.

³⁰ Zob. T. Bojarski, *Polskie prawo karne, zarys części ogólnej*, Warszawa 2008, s. 180.

- Sztuka: jest uważana przez J. Warylewskiego³¹, M. Filara³² za pozaustawowy kontratyp; przez M. Budyn-Kulik, M. Kulika³³ jest uważana za okoliczność wyłączającą winę.

W związku z tym podmiot stosujący prawo musi najpierw rozważyć, opierając się na rozbieżnych poglądach doktryny, jaki charakter prawny ma dana okoliczność w interesującej go sprawie. Będzie to miało bowiem bezpośrednie przełożenie na podstawę prawną odmowy wszczęcia (umorzenia) takiego postępowania. Przykładowo, ustalenie, że dane zachowanie jest legalne pierwotnie, umożliwi zastosowanie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Skorzystanie z takiej podstawy prawnej, w takiej sytuacji, nie powinno budzić żadnych wątpliwości, gdyż czyn legalny pierwotnie nie wypełnia znamion czynu zabronionego. W takim przypadku, podmiot stosujący prawo uniknie trudności związanych z poszukiwaniem prawidłowej, negatywnej przesłanki procesowej w sytuacji, gdy w określonym stanie faktycznym dana okoliczność okaże się pozaustawowym kontratypem.

Ustalenie, że przesłanką wyłączającą odpowiedzialność karną jest pozaustawowy kontratyp

W sytuacji, gdy zostanie ustalone, że dane zachowanie, w danej sprawie, należy zakwalifikować jako pozaustawowy kontratyp, a nie na przykład jako okoliczność skutkującą pierwotną legalnością danego czynu, to pojawia się problem związany ze wskazaniem prawidłowej podstawy prawnej odmowy wszczęcia (umorzenia) takiego postępowania. Chyba najczęściej spotykanym w tym zakresie przypadkiem jest sytuacja, w której zarzuca się składanie fałszywych zeznań osobie, będącej – z proceduralnego punktu widzenia – początkowo jedynie świadkiem, a dopiero z czasem uzyskującej status podejrzanego. Taka osoba w chwili składania zeznań w charakterze świadka była pouczona o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Na tamtym etapie postępowania organom ścigania nie był jeszcze bowiem znany sprawca czynu. W miarę gromadzenia materiału dowodowego, wydano postanowienie o przedstawieniu

³¹ Zob. J. Warylewski, *Pasja czy obraza uczuć religijnych? Spór wokół art. 196 kodeksu karnego*, w: *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego...*, s. 378.

³² Zob. M. Filar, *Sztuka i zagadnienie pornografii*, „Nowe Prawo” 1978, nr 10, s. 144.

³³ Zob. M. Budyn-Kulik, M. Kulik, *Wolność działalności artystycznej jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność karną*, w: *Prawnokarne aspekty wolności*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2006, s. 244–245.

zarzutów osobie przesłuchiwanej wcześniej w charakterze świadka, czego skutkiem było to, że świadek stał się podejrzanym w sprawie. Formalnie zatem, do momentu przedstawienia zarzutów, osoba taka jest traktowana jako świadek i zeznaje pod rygorem odpowiedzialności z art. 233 § 1 k.k. (o czym jest pouczana). Trudno jednak od niej wymagać, aby, zgodnie z prawdą, przyznała się do popełnienia danego czynu. Następnie, w wyniku przedstawienia zarzutów, dochodzi do zmiany jej statusu – ze świadka na podejrzanego – i w związku z tym zaczyna jej służyć prawo do odmowy składania wyjaśnień (art. 175 § 1 k.p.k.). Wykluczona jest zarazem odpowiedzialność karna za składanie wyjaśnień niezgodnych z prawdą, gdyż nie są to „zeznania”, do których odnosi się art. 233 § 1 k.k. Nie ma jednak przepisu, który wyłączałby odpowiedzialność karną takiej osoby, gdy na wcześniejszym etapie postępowania przygotowawczego składała nieprawdziwe zeznania w charakterze świadka, a następnie uzyskała status podejrzanego. Należy podkreślić, że w tamtym momencie swoim zachowaniem formalnie realizowała znamiona czynu zabronionego.

W zarysowanej wyżej sytuacji istnieje utarta linia orzecznicza Sądu Najwyższego. Sąd uznaje, że takowy czyn jest pozaustawowym kontratypem wynikającym z prawa do obrony i w konsekwencji wyłączona jest odpowiedzialność karna takiej osoby³⁴. Nie wystarczy jednak, by podmiot stosujący prawo, będący organem procesowym, ustalił, że w danej sprawie występuje pozaustawowy kontratyp. Organ ten musi jeszcze podjąć dane rozstrzygnięcie procesowe, opierając się na przepisach Kodeksu postępowania karnego. Problem polega na tym, który z punktów art. 17 § 1 k.p.k. należy wskazać jako podstawę prawną rozstrzygnięcia, w sytuacji, gdy w sprawie pojawia się taki, jak wcześniej opisany czy inny, kontratyp pozaustawowy.

Artykuł 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

Tytułowy przepis zawiera w sobie dwie przesłanki. Pierwsza umożliwia umorzenie (niewszczywanie) postępowania, gdy czyn nie ma znamion czynu zabronionego. Druga umożliwia podjęcie takich samych rozstrzygnięć procesowych w sytuacji, gdy „ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa”.

³⁴ Uchwała SN z dn. 20.09.2007 r., sygn. I KZP 26/07, OSNKW 2007, nr 10, poz. 7; Wyrok SN z dn. 8.03.2007 r., sygn. I KZP 30/06, OSNKW 2007, nr 4, poz. 32; Postanowienie TK z dn. 30.04.2008 r., sygn. Ts 62/07, OTK-B 2008, nr 2, poz. 70.

Kiedy czyn nie wypełnia znamion czynu zabronionego, mówimy o tzw. legalności pierwotnej. Natomiast, gdy w danym stanie faktycznym wystąpi kontratyp, mówimy o legalności wtórnej. Wniosek jest zatem następujący: poziom znamion czynu zabronionego i poziom bezprawności (kontratypu) to zupełnie dwie inne warstwy w strukturze przestępstwa. Zatem w sytuacji, gdy mówimy o kontratybie (w tym też pozaustawowym), wydaje się, że nie można oprzeć się na pierwszej części art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Poszukiwanie kontratypów w danym układzie faktycznym może bowiem nastąpić dopiero, gdy zostanie wykazane, że czyn wypełnia znamiona czynu zabronionego. W tym zakresie istnieje jednak pewne rozwiązanie umożliwiające umorzenie (niewszczywanie) postępowania w oparciu o tę właśnie część art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Chodzi tu, mianowicie, o pewną koncepcję wypracowaną przez A. Zolla. Autor ten próbuje rozwiązać problem pozaustawowych kontratypów za pomocą swoistego „przesunięcia” ich na poziom znamion czynu zabronionego. Według niego takie „kontratypy”, jak zgoda dysponenta dobrem czy zabiegi lekarskie, są pierwotnie legalne ze względu na niegodzenie w dobro czy też nienaruszanie reguł postępowania z tym dobrem³⁵. Innymi słowy, okoliczności te nie są już kontratypami. Powodują one niewypełnianie znamion typu, a nie wtórną legalizację czynu przez wyłączenie jego bezprawności. Tym samym, w takich sytuacjach, podmiot stosujący prawo ma do czynienia z brakiem znamion czynu zabronionego, co umożliwi skorzystanie z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. *in principio*. Takie rozwiązanie można oprzeć nie tylko na poglądach samego A. Zolla, ale i wielu innych autorów, którzy zostali już wymienieni i odpowiednio pogrupowani w pierwszej części niniejszego artykułu.

Dруга część przedmiotowego przepisu umożliwia umorzenie postępowania (niewszczywanie go) w sytuacji, gdy: „ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa”. Przytoczony fragment przepisu odnosi się bezpośrednio do okoliczności kontratypowych i innych wyłączających odpowiedzialność karną.

W doktrynie niemal powszechnie w tej kategorii lokuje się również pozaustawowe kontratypy³⁶. Nie ma jednak głębszej argumentacji dla takiego stanowiska. Dość zwięźle prezentuje ją R.A. Stefański, który pisze, że zwrot:

³⁵ Zob. A. Zoll, „Pozaustawowe” okoliczności..., s. 434.

³⁶ Z. Gostyński, S. Zabłocki, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz*, red. Z. Gostyński, Warszawa 2003, s. 301; L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art.17 kodeksu postępowania karnego*, red. J. Grajewski, wydanie internetowe LEX, stan prawny na 2011 r., nb. 4; E. Samborski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011, s. 148; P. Hofmański, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. P. Hofmański,

„ustawa stanowi”, zawarty w art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., *in fine* jest: „przeszkodą natury formalnej i wydaje się, że tożsamość skutków wywołanych przez te okoliczności (pozaustawowe kontratytypy – dop. P.B.) i występujących w przepisach zawierających wyraźne stwierdzenie, że sprawca nie popełnia przestępstwa, pozwala, by ta przyczyna umorzenia miała zastosowanie i do tych wypadków”³⁷. Wydaje się jednak, że taka argumentacja jest niewystarczająca wobec założenia o racjonalności poczynań prawodawcy. Kodeks bowiem wyraźnie zaznacza, że chodzi tylko o takie okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną, które są opisane w ustawie. Na ten fakt zwracano uwagę już na gruncie analogicznej regulacji zawartej w Kodeksie postępowania karnego z 1969 r.³⁸ Podobnie też obecnie J. Warylewski stwierdził, że: „byłoby to rozwiązanie *contra legem* – wszak kodeks postępowania karnego mówi wyraźnie, że to »ustawa stanowi, że to sprawca nie popełnia przestępstwa«”³⁹. Wykładnia, wbrew wyraźnej treści przepisu ustawy, jest w pewnych sytuacjach akceptowana przez naukę prawa. Przykładowo, zgodnie z założeniami derywacyjnej koncepcji wykładni M. Zielińskiego, przeciwstawienie się jednoznaczniemu rezultatowi wykładni językowej (co w tym przypadku ma miejsce) i powołanie się na rezultaty wykładni pozajęzykowej jest możliwe wtedy, gdy rezultat wykładni językowej burzy nam założenie o racjonalności aksjologicznej prawodawcy⁴⁰. W toku interpretacji art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. trudno znaleźć argumenty systemowe, celowościowe czy funkcjonalne, które przemawiałyby za rozumieniem zastosowanego tam zwrotu „ustawa” w sposób, który obejmowałby twory doktryny i orzecznictwa. Wręcz przeciwnie, z systemowego punktu widzenia uzasadniona wydaje się jedynie ścisła wykładnia omawianego wyrażenia. Ustawodawca bowiem w innej części przedmiotowego przepisu pozostawia swego rodzaju otwartą furtkę do kreowania innych, nieprzewidzianych wprost w art. 17 k.p.k. okoliczności

Warszawa 2011, t. I, s. 180; J. Skorupka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 17 § 1 k.p.k.*, wydanie internetowe LEX, nb. 30.

³⁷ R.A. Stefański, *Podstawy i przyczyny umorzenia postępowania przygotowawczego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 2–3, s. 18.

³⁸ Zob. W. Daszkiewicz, *Przestępność czynu jako przesłanka procesu (Uwagi w związku z projektem k.p.k.)*, „Państwo i Prawo” 1968, nr 12, s. 964; A. Gaberle, *Dwie uwagi na temat art. 11 pkt 2 projektu k.p.k.*, „Państwo i Prawo” 1969, nr 3, s. 592.

³⁹ J. Warylewski, *Zasada ustawowej określoności przesłanek odpowiedzialności karnej a kontratytypy pozaustawowe*, w: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Materiały IV Bieleńskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2008, s. 37.

⁴⁰ Zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010, s. 343.

uzasadniających umorzenie (niewszczywanie) postępowania. Chodzi mianowicie o pkt 11 analizowanego przepisu. Stanowi on bowiem swego rodzaju „sugestię” ustawodawcy dla podmiotu stosującego prawo, aby ten ostatni właśnie tam lokował wszelkie pozaustawowe i inne okoliczności wyłączające w różny sposób odpowiedzialność karną. Podsumowując powyższe, należy stwierdzić, że brakuje jakichś bardziej prawnie doniosłych argumentów przemawiających za możliwością umorzenia (niewszczywania) postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w sytuacji kontratypu pozaustawowego.

Artykuł 17 § 1 pkt 3 k.p.k.

Kolejny tytułowy przepis umożliwia umorzenie postępowania w sytuacji, gdy „społeczna szkodliwość czynu jest znikoma”. Skoro zatem mówimy o społecznej szkodliwości, to jakie ma to odniesienie do pozaustawowych kontratypów? Przecież poziom bezprawności i społecznej szkodliwości to dwie zupełnie różne warstwy struktury przestępstwa. Kontratyp cechuje się pewną typowością, społeczna szkodliwość ma natomiast odniesienie głównie do cech konkretnych czynów, bez próby ich uogólnienia i typizacji⁴¹. Mimo takiego wyraźnego wyodrębnienia warstw struktury przestępstwa, istnieją pewne argumenty opowiadające się za możliwością skorzystania z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. przy wystąpieniu „pozaustawowego kontratypu”. Można byłoby bowiem uznać, że niektóre tzw. pozaustawowe kontratypy są raczej okolicznościami zmniejszającymi społeczną szkodliwość⁴². Swoiste przesunięcia konstrukcji takich „pozaustawowych kontratypów” na warstwę społecznej szkodliwości może się stać wykonalne przy odpowiednim zastosowaniu art. 115 § 2 k.k. Przepis ten nakazuje uwzględnić przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości „okoliczności popełnienia czynu”. Najbardziej klarownie prezentuje się tu przypadek tzw. kontratypów wiosennych⁴³. Przykładowo, polanie kogoś wodą w zwykły dzień ma zupełnie inną społeczną doniosłość niż polanie takiej osoby w śmigus-dyngus. Okoliczności, w jakich dopuszczono się takiego samego zachowania, mają istotne znaczenie z punktu widzenia oceny społecznej szkodliwości takiego czynu. Jeżeli zatem

⁴¹ A. Zoll, *Kontratypy a okoliczności wyłączające bezprawność czynu*, w: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu...*, s. 9.

⁴² Tym samym taka okoliczność nie powinna być już nazywana kontratypem.

⁴³ Szerzej: A. Zachuta, *Czy istnieją wiosenne kontratypy*, „Edukacja Prawnicza” 2006, nr 4 (79), s. 45–48; J. Warylewski, *Kontratypy wiosenne*, „Palestra” 1999, nr 7/8, s. 35–33.

„przesunąć” konstrukcję niektórych „pozaustawowych kontratypów” na warstwę społecznej szkodliwości, to oczywistą konsekwencją byłoby stosowanie w tych sprawach art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. Tym samym okoliczności te traciłyby jednak status kontratypu, choć rezultat finalny postępowania pozostałby ten sam.

Na przedmiotowy przepis, jako rozwiązanie problemu pozaustawowych kontratypów na gruncie procedury karnej, wskazuje J. Warylewski. Argumentuje to następująco: „nie mam jednak wątpliwości (przynajmniej w tej chwili), że ustawodawca, przewidując w art. 17 k.p.k. negatywne i pozytywne przesłanki procesowe, nie pozwala na wskazanie jako podstawy prawnej uniewinnienia czy też umorzenia wyłącznie samego opisu sytuacji, którą nazywamy kontratypem pozaustawowym. Dlatego uważam, że w przypadku wystąpienia kontratypu pozaustawowego i stwierdzenia tego już po rozpoczęciu przewodu sądowego jedyną możliwością jest wskazanie w podstawie prawnej wyroku umarzającego postępowanie karne na wystąpienie okoliczności wskazanej w 17 § 1 pkt 3 k.p.k. – »społeczna szkodliwość czynu jest znikoma«⁴⁴. Tak jak wcześniej wspomniałem, takie rozwiązanie, przy jednoczesnej akceptacji konstrukcji pozaustawowych kontratypów, jest wysoce wątpliwe. W dalszej kolejności J. Warylewski – aby całkowicie nie oderwać się od konstrukcji kontratypu na rzecz społecznej szkodliwości – postuluje, by sąd w uzasadnieniu wskazał, z jakiego kontratypu pozaustawowego skorzystał⁴⁵. Trzeba przyznać, że jest to karkołomne rozwiązanie, a może nawet w pewnym sensie „schizofreniczne”, bo w sentencji sąd wskazuje na społeczną szkodliwość, a w uzasadnieniu – na pozaustawowy kontratyp. Postawić należy więc pytanie: czy mamy tu jeszcze do czynienia z wielopoziomową strukturą przestępstwa, w której najpierw zastanawiamy się nad bezprawnością czynu, a dopiero później (gdy ustalimy, że czyn jest bezprawny) nad jego społeczną szkodliwością?

Artykuł 17 § 1 pkt 11 k.p.k.

Katalog negatywnych przesłanek procesowych jest otwarty, co wynika z treści art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. Wobec przedstawionych już wywodów wydaje się, że w sytuacji wystąpienia pozaustawowego kontratypu, bardziej zasadne

⁴⁴ J. Warylewski, *Zasada ustawowej określoności przesłanek odpowiedzialności karnej a kontratypy pozaustawowe*, w: *Okoliczności wyłączające...*, s. 37.

⁴⁵ Tamże, s. 38.

byłoby odmawianie wszczęcia (umarzanie) postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. niż pkt 2 albo 3 wspomnianego przepisu. Taka interpretacja byłaby zgodna z zasadą racjonalnego działania prawodawcy. Wobec licznych słabości wyżej analizowanych koncepcji trzeba rozważyć zastosowanie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. Taki ciąg postępowania preferuje już chociażby sam ustawodawca, poprzez zastosowanie odpowiedniej kolejności negatywnych przesłanek procesowych. Racjonalne jest najpierw zbadanie, czy w ogóle mamy do czynienia z czynem (art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k.). Dopiero następnie możliwe jest badanie, czy dany czyn wypełnia znamiona czynu zabronionego bądź czy ustawa stanowi, że taki czyn nie stanowi przestępstwa (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.). Po rozpatrzeniu tych podstawowych elementów struktury przestępstwa można dopiero przejść na poziom analizy społecznej szkodliwości (art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k.). Gdy zostanie ustalone, że dany czyn jest przestępstwem, można nie wszczynać (umorzyć) postępowanie karne już jedynie na podstawie przesłanek natury formalnej, wymienionych w art. 17 § 1 w pkt od 4 do 10 k.p.k. Wobec fiaska poszukiwania rozwiązań w tych punktach artykułu 17, ustawodawca pozostawia ostatni wariant w postaci niezwykle pojemnego w swej treści art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. Za błędne należy zatem uznać „siłowe” lokowanie pozaustawowych kontratypów w punktach od 1 do 10, gdy ustawodawca wskazuje sam odpowiednie miejsce, w ramach którego można umieścić okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną bez konieczności stosowania licznych, karkołomnych koncepcji naukowych.

Rozwiązanie to, mimo swej legislacyjnej poprawności, ma jednak pewien „aksjologiczny” mankament. W sytuacji, gdy sąd w danej sprawie zastosuje art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. (na przykład w sprawie wystąpi kontratyp obrony koniecznej), to wyda on wyrok uniewinniający (art. 414 § 1 zd. 2 k.p.k.). W sytuacji „innych okoliczności wyłączających ściganie” sąd wyda wyrok umarzający (art. 414 § 1 zd. 1 k.p.k.). Mając to na uwadze, należy wskazać, że mamy do czynienia z dwoma kontratypami (ta sama kategoria okoliczności wyłączających odpowiedzialność karną) i dwoma zupełnie innymi kategoriami rozstrzygnięcia (wyrok uniewinniający i wyrok umarzający). Mankament ten ma jednak znacznie mniejszą doniosłość niż mogłoby się wydawać. Należy bowiem zwrócić uwagę, że problem ten pojawia się dopiero na etapie postępowania sądowego. Tymczasem zagadnienie pozaustawowego kontratypu występuje głównie na etapie postępowania przygotowawczego, w którym umorzenie (niewszczywanie) postępowania, czy to na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., czy 17 § 1 pkt 11 k.p.k., ma formę takiego samego rozstrzygnięcia (to jest postanowienia).

W piśmiennictwie na możliwość zastosowania art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. w sytuacji wystąpienia pozaustawowego kontrotypu wskazał E. Samborski. Jednak jego poglądy w tym zakresie są niespójne, gdyż w ramach jednej publikacji początkowo pozaustawowe kontraty typy zalicza do kategorii z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., a w dalszej części – do art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.⁴⁶

Wskazanie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. jako podstawy odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania karnego w przypadku wystąpienia pozaustawowego kontrotypu opiera się głównie na wielu argumentach negatywnych względem stosowania w takich sytuacjach pozostałych punktów art. 17 k.p.k. Kluczowa jest jednak nie liczba, a doniosłość wspomnianych argumentów.

Podsumowanie i wnioski

Reasumując, w doktrynie przeważa pogląd, że właściwym dla umorzenia (odmowy wszczęcia) postępowania z powodu pozaustawowych kontratypów jest art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. W zakresie jednak analizowanej materii, wydaje się on najmniej zasadny. Dużo bardziej logiczne byłoby stosowanie koncepcji A. Zolla (zakładającej, *de facto*, nieistnienie pozaustawowych kontratypów i innego prawnego uzasadniania tych zdarzeń prawnych) albo art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. Pewne wyjście w poszczególnych przypadkach może stanowić art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., choć pojawia się wówczas problem, czy wtedy w ogóle możemy mówić o kontratypach.

Na podstawie przeprowadzonych w tekście rozważań można zaprezentować następujący algorytm postępowania podmiotu stosującego prawo, gdy w danym układzie faktycznym zaistnieją okoliczności, które noszą znamiona pozaustawowego kontrotypu:

1. Należy zapoznać się z poglądami orzecznictwa i doktryny, by ustalić, czy dana okoliczność słusznie jest nazywana pozaustawowym kontratypem, czy może jest to raczej jakaś inna okoliczność wyłączająca odpowiedzialność karną.
2. Jeśli okaże się, że dana okoliczność jest jednak pozaustawowym kontratypem, to do odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania należy zastosować art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.

⁴⁶ Zob. E. Samborski, *Zarys metodyki...*, s. 148, 165.

Orzecznictwo

Uchwała SN z dn. 20.09.2007 r., sygn. I KZP 26/07, OSNKW 2007, nr 10, poz. 7.

Wyrok SN z dn. 8.03.2007 r., sygn. I KZP 30/06, OSNKW 2007, nr 4, poz. 32.

Literatura

Bojarski T., *Polskie prawo karne, zarys części ogólnej*, Warszawa 2008.

Budyn-Kulik M., Kulik M., *Wolność działalności artystycznej jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność karną*, w: *Prawnokarne aspekty wolności*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2006.

Cieply F., *Problem legalności kryminalnej karcenia cielesnego małoletnich z perspektywy zasad wykładni historycznoprawnej*, w: *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieply, Warszawa 2011.

Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994.

Daszkiewicz W., *Przestępność czynu jako przesłanka procesu (Uwagi w związku z projektem k.p.k.)*, „Państwo i Prawo” 1968, nr 12.

Filar M., *Sztuka i zagadnienie pornografii*, „Nowe Prawo” 1978, nr 10.

Gaberle A., *Dwie uwagi na temat art. 11 pkt 2 projektu k.p.k.*, „Państwo i Prawo” 1969, nr 3.

Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2008.

Gostyński Z., Zabłocki S., w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz*, red. Z. Gostyński, Warszawa 2003.

Gubiński A., *Ryzyko sportowe*, „Nowe Prawo” 1959, nr 10.

Gubiński A., *Wyłączenie bezprawności czynu (O okolicznościach uchylających społeczną szkodliwość czynu)*, Warszawa 1961.

Kardas P., *Dozwolone ryzyko sportowe – pozaustawowy kontratyp czy element precyzujący płaszczyznę bezprawności?*, „Przegląd Sądowy” 2009, z. 1.

Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, red. A. Zoll, Warszawa 2007, t. 1.

Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. P. Hofmański, Warszawa 2011, t. I.

Kopeć M., *Zwyczaj jako podstawa wyłączenia bezprawności karcenia małoletnich*, w: *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieply, Warszawa 2011.

Kubiak R., *Legalność pierwotna ryzyka sportowego*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 12.

Liszewska A., *Odpowiedzialność karna za błąd w sztuce lekarskiej*, Kraków 1998.

Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2007.

- Mozgawa M., *Prawo karne materialne – część ogólna*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009.
- Paprzycki L.K., Steinborn S., *Komentarz aktualizowany do art. 17 kodeksu postępowania karnego*, red. J. Grajewski, wydanie internetowe LEX, stan prawny na 2011 r., nb. 4.
- Pohl Ł., *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2012.
- Postanowienie TK z dn. 30.04.2008 r., sygn. Ts 62/07, OTK-B 2008, nr 2, poz. 70.
- Samborski E., *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011.
- Skorupka J., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 17 § 1 k.p.k.*, wydanie internetowe LEX, nb. 30.
- Spotowski A., *Zezwolenie uprawnionego i zgoda pokrzywdzonego a odpowiedzialność karna*, „Państwo i Prawo” 1972, nr 2.
- Stachura I., *Karcenie wychowawcze i ryzyko sportowe. Próba analizy statusu normatywnego wybranych kontratypów pozaustawowych*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2007, nr 2.
- Stefański R.A., *Podstawy i przyczyny umorzenia postępowania przygotowawczego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 2–3.
- Szwarc A., *Wyłączenie odpowiedzialności karnej za wypadki sportowe, w: Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Materiały IV Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2008.
- Warylewski J., *Kontratypy wiosenne*, „Palestra” 1999, nr 7/8.
- Warylewski J., *Pasja czy obraza uczuć religijnych? Spór wokół art. 196 Kodeksu karnego*, w: *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005.
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009.
- Warylewski J., *Zasada ustawowej określoności przesłanek odpowiedzialności karnej a kontratypy pozaustawowe*, w: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Materiały IV Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2008.
- Wolter W., *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973.
- Wolter W., *O kontratypach i braku społecznej szkodliwości czynu*, „Państwo i Prawo” 1963, z. 10.
- Zachuta A., *Czy istnieją wiosenne kontratypy*, „Edukacja Prawnicza” 2006, nr 4 (79).
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010.

Zoll A., „Pozaustawowe” okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną w świetle konstytucyjnej zasady podziału władzy, w: *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005.

Zoll A., *Kontratypy a okoliczności wyłączające bezprawność czynu*, w: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Materiały IV Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2008.

**LEGAL BASE FOR REFUSAL TO INITIATE (REDEMPTION)
OF THE CRIMINAL PROCEEDINGS
IN THE CASE OF OUTSIDE STATUTORY
OF THE FACTORS EXCLUDING CRIMINAL RESPONSIBILITY**

Summary

An outside statutory of the factors excluding criminal responsibility are a theoretical construct which is more and more criticized in the science of law. One of the problem is a practical question of determining the legal base for refusing to initiate (redemption) of criminal proceedings. Author of this article proposes an algorithm to deal with in case when circumstance appears and is qualified as the outside statutory of the factors excluding criminal responsibility. Firstly, we make sure whether the circumstance is actually the outside statutory of the factors excluding criminal responsibility, not some other circumstance exempting criminal liability. Secondly, if despite of such a verification, the circumstance in our opinion still bears the features the outside statutory of the factors excluding criminal responsibility, it is appropriate to use art. 17 § 1 point 11 the Code of Criminal Procedure.

Translated by Paweł Brzozowski

Keywords: an outside statutory of the factors excluding criminal responsibility, refusal to initiate criminal proceedings, redemption of criminal proceedings, art. 17 § 1 the Code of Criminal Procedure